

Helenium autumnale en Stachys officinalis

Goede vlinderplanten

Als je van het voorjaar tot in de herfst kans wilt maken op vlinderbezoek, is het zinnig om een aantal planten uit de top 10 van De Vlinderstichting in je tuin te zetten. In eerdere artikelen heb ik enkele planten uit die top 10 beschreven, waaronder *Verbena bonariensis* (ijzerhard) en *Sedum spectabile* (hemelsleutel).

Tekst en foto's:
Welmoed Huisman
robinia-tuin.nl

Hoewel het een goed idee is om dan meteen een aantal exemplaren van dezelfde soort te gebruiken, wil je waarschijnlijk ook nog wat meer variatie. Het is dan leuk als op die andere planten ook nog wat vlinders afkomen. Zo kun je bijvoorbeeld kiezen voor *Helenium autumnale* en *Stachys officinalis*.

Helenium autumnale

De Nederlandse naam voor *Helenium* is zonnekruid, dus het zal je niet verbazen dat deze planten echte zonzonliefhebbers zijn. Ook houden ze van een vochthoudende vruchtbare grond. Op arm zand is het zinnig om compost door de grond te mengen en ze uit de warmste middagzon te plaatsen.

Helenium komt in het wild voor in Amerika en wordt daar 'Sneezeweed' genoemd, naar een oud gebruik om van de gedroogde bladeren een snuifmengsel te maken dat je helpt bij het niezen om zo kwade geesten te verdrijven. Een nadeel van deze eigenschap is dat mensen met hooikoorts allergisch kunnen reageren op deze plant.

Er zijn een heleboel cultivars te koop. Toen ik ooit op de kwekerij van Beth Chatto in Engeland was, viel me op dat de gele de meeste vlinders lokten. Waarschijnlijk is de oorspronkelijke *Helenium autumnale* de beste voor vlinders, maar cultivars als de goudgele 'El dorado', de gele 'Blutentisch' en de geel met bruine 'Zimbelstern' zijn het proberen waard. De soort *Helenium autumnale* is moeilijk te verkrijgen en nogal wild van karakter, nog een reden om voor een cultivar te kiezen. De cultivars variëren in hoogte van 80 tot 140 cm.

De lange bloeitijd van zomer tot in de herfst is een van de goede eigenschappen van deze plant. Daarnaast is het een zeer winterharde langlevende plant. De plant is makkelijk in toom te houden, want hij breidt zich nauwelijks uit en zaailingen zul je ook niet of nauwelijks aantreffen. Na de bloei geven de bloemhoofdjes nog een tijdje een leuke structuur. Je kunt er ook voor kiezen om de verwelkende bloemen weg te halen voor een tweede bloei. Dit geeft vooral resultaat op voedselrijke vochthoudende grond.

Stachys officinalis

De Nederlandse naam voor *Stachys officinalis* is

andoorn of betonie. Het is een bladverliezende vaste plant met een opgaande groeiwijze, waarbij de bloemen aan dunne stengels ruim boven het groene eironde blad uitsteken. Deze plant wordt 50 tot 70 cm hoog en hij bloeit in juli en augustus. Na de bloei blijven de dorre bloemhoofdjes een mooi gezicht. Daarmee geeft *Stachys officinalis* voor langere tijd structuur aan de tuin.

Stachys officinalis 'Hummelo' is een door Piet Oudolf gekweekte cultivar. Hummelo was de standplaats van zijn kwekerij. Voorheen werd de plant *Stachys monieri* 'Hummelo' genoemd. Van *Stachys officinalis* bestaan meerdere cultivars, die moeilijk te verkrijgen zijn en veelal een stuk lager blijven dan 'Hummelo'. *Stachys officinalis* komt in het wild, maar zeer zeldzaam, in Zuid-Limburg voor. Er zijn ook andere soorten *Stachys*, waarvan *Stachys byzantina* (ezelsoor) de bekendste tuinsoort is. Ezelsoor ziet er echter heel anders uit met zijn grijze viltig behaarde blad, dat zo lekker zacht aanvoelt.

De plant is langlevend en woekert niet in de tuin. Een goede plek voor *Stachys* 'Hummelo' is in de zon of halfschaduw op vochthoudende, maar goed doorlatende grond. Op droge zandgrond is een plek in de halfschaduw met ochtendzon het beste.

Combineren

Helenium is heel makkelijk te combineren met andere planten. Bijvoorbeeld *Agastache* 'Black Adder' (dropplant), *Aster*, *Echinacea* (zonnehoed), *Eupatorium* (koninginnekruid), *Kalimeris*, *Salvia* (salie), *Solidago* (guldenroede) en grassen. Op de foto is een combinatie te zien met *Stachys officinalis* 'Hummelo'. Net als *Helenium* is deze *Stachys* goed te combineren met andere planten; naast *Helenium* kun je denken aan *Agastache* (dropplant), *Echinacea* (zonnehoed), *Phlox* (flox of vlambloem), *Monarda* (bergamotplant), *Nepeta* (kattekruid), *Salvia* (salie), *Sedum* (vetkruid) en *Geranium* (ooievaarsbek).

Al met al zijn dit twee waardevolle planten die een welkome aanvulling vormen op de planten uit de Vlinder top 10 van De Vlinderstichting.

Distelvlinder op *Stachys officinalis* 'Hummelo'.

Helenium met een koolwitje.

Mogelijke combinaties	
<i>Helenium autumnale</i> 'Blutentisch'	
Agastache 'Black Adder' (dropplant, donkerpaarse bloemaar, h90, bl 7-8) φΔΔ ♀	
<i>Echinacea purpurea</i> (rode zonnehoed, roze bloemblaadjes met rode kegel, h100, bl 7-9) φΔ ♀	
<i>Stachys officinalis</i> 'Hummelo' (andoorn, lila bloem, h60, bl 7-8) φ Δ ♀	
<i>Aster frikartii</i> 'Mönch' (herfstaster, lila-paarse bloem, h70, bl 8-10) φΔ ♀	
<i>Stachys officinalis</i> 'Hummelo'	
<i>Phlox</i> 'Blue Paradise' (flox, blauwe bloemen, h75, bl 6-8) φΔ ♀	
<i>Coreopsis verticillata</i> (meisjesogen, gele bloemen, h40, bl 7-9) φΔ ♀	
<i>Stipa tenuissima</i> (vedergras, zilverwitte bloeipluimen, h60, bl 7-9)	
<i>Verbena bonariensis</i> 'lollipop' (Verbena, paarse bloemhoofdjes, h70, bl 7-9) φΔ ♀	
<i>Salvia verticillata</i> 'Purple Rain' (salie, purperen bloeiaar, h80, bl 6-8) φ ♀	
<i>Nepeta faassenii</i> 'Six Hill's Giant' (kattenkruid, lila bloemen, h50-60, bl 6-9)	
<i>Sedum spectabile</i> 'Septemberglut' (vetkruid, h40, bl 8-10) φΔ ♀	
<i>Helenium</i> 'El Dorado'	
Agastache 'Blue Fortune' (dropplant, lila bloeiaar, h110, bl 7-8) φΔΔ ♀	
<i>Phlox hesperis</i> (flox, lila bloemen, h120, bl 9-10) φΔ ♀	
<i>Eupatorium maculatum</i> 'Atropurpureum' (koninginnenkruid, roze bloemschermen, h200, bl 8-9) φ ΔΔ ♀	
<i>Verbena bonariensis</i> (ijzerhard, paarse bloemschermpjes op lange stelen, h140, bl 7-9) φΔ ♀	
Symbolen:	
φ = waardplant dagvlinder	Δ = waardplant nachtvlinder
φ = nectarplant dagvlinder	Δ = nectarplant nachtvlinder
♀ = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. = potentiële prooien voor libellen	
h80 = plant is 80 cm hoog	bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)

Geraadpleegde literatuur

Crafer, Tim (2005). Foodplant List for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos.

Kramer, Hans (2016). Plantengids De Hessenhof Biologische kwekerij. Ede.

Lloyd, Christopher (2004). Colour for adventurous gardeners. Butler, Tanner & Dennis Ltd.

Oudolf, Piet en Kingsbury, Noel (2000). Ontwerpen met planten. Terra Lannoo.

Oudolf, Piet en Kingsbury, Noel (2013). Plannen en planten, een nieuw perspectief. Terra Lannoo.

